

però més sovint *tábats* (oïa, i... en sentia allà molts): a Er (1959) on m'observen «això que a 'Espanya' en diu *tabáls*»; JSebPons, que ja no era de la Plana del Rosselló sinó d'Illa de Tet, escriu *tabal* (*Set Sivelles*, 121); és *tabás* pl. al Capcir (Formiguera, 1960). I avançant cap al domini de *tavà*, sento també *tabáls* a l'altre cap del Cadí, a la vall de Lavansa (1964). A Pall-Ribagorça, la forma general és *tabá*, *tabáns*: Tor de Vall Ferrera (1932), Areu, Farrera (1933), a tota la vall de Boí [1953 ---], Fontjanina, les Pauils, Monesma, i *tabán* sing. a Llaguarres (1957); però hi ha una illa de *tabáuts* a la Vall de Cardós (Tavascan, Estaon, *tabáuts* Estერი de Cardós). La forma occidental comuna segueix per l'Alt Aragó: *tabán*, pl. *tabánes*, Linás de Broto, Panticosa (1966).

Són formes obtingudes amb la màxima garantia, molt més de fiar que les de les enquestes de l'*Atlas Ling. de la pagesia*, de Guiter, treball «de batalla»; el caràcter deficient dels inquiridors, de la direcció i de la forma de fer-les, està però compensat per la quantitat exhaustiva d'aquesta obra benemèrita. Reprinten les d'allí veiem considerable coincidència amb les meves dades, més segures; i bastants complements (mapa n.º 52): *tábaks/tábats* a tota Cerdanya, Berguedà, Ripollès, Garrotxa, Alt Vallespir, i l'Emp. fins a la línia Castelló-Vilajuïga-La Vajol, *tábaks* a la resta de l'Alt Emp. des de Roses-Agullana, i en el baix Conflent, *tábans* a la Costa Vermella, *tábals* Baix Vallespir, Ross., Centre i Oest del Conflent, i a la SdUrg. amb una avançada cap al Baridà (a Toloriu), *tábás*, *tábásus* al Capcir i zona Noedes-Catlà; en fi *tabáns* a Andorra, i fins a Arànsér, Músser, Bescaran i Estamariu; *tabá* deu seguir molt cap al Sud, potser sense interrupció, car Guiter ens l'assenyala, ja en el Pla de Lleida, a Vilanova de la Barca i Rosselló de Segrià; i Casac. recollí *tabán* a Calaceit (1923).

No hi ha o no hi ha gaire *tàvec* a les Illes (envejable Edèni!), fora de *tabák* a Eiv. (BDC I, 29), i possiblement aquell incert *TABAC* II, que he comentat s. v. Però n'hi podem afegir molt en el P. Val., on predomina com en cat. central, la forma d'antiga accentuació proparoxítona. Anoto, però, *tabáls* en el Nord (Benicarló, 1961) i, formant illa, a Valldigna (*tabáls* Benifairó, amb una *-b-* labiodental, ben estranya allà, on la distinció fonemàtica entre *v* i *b* és ferma i inviolada), 1962. Jo havia pensat que el *tabal* dels Pir. Or. podia ser degut a una contaminació amb un llgd. *mousco de tchabal*, per més que fóra xocant que en ross. no hi hagués *-all* puix que és 'cavall' CABALLUS: caldria que fos un veritable intrús francès. Però la presència de *tabals* en les localitats valencianes ajuda a acabar de descartar-ho: ha de ser una de tantes variants antigues i inexplicables pel llatí. D'acord amb CROs etc., tenim *tábe*, *tábens*, a tota la rodalia de la capital, *tábens* al Palmar de l'Albufera (1962), a Carlet (1935); i *tábe* a Alb. però avisant-me que també hi ha gent que diu *tabárdo*, i de fet hi ha *La Font de Tavardo* en aquell terme (1962).

La forma del NO. reprèn en el Migjorn valencià: deu ser la d'Alcoi, puix que l'usa MGadea (V. la nota

de Gulsoy al Sanelo); *tavá*, *taváns*, amb clara labiodental a Lutxent (1962) i a Fornà (J. G. M.), però *tabá* amb forta *b* oclusiva anoto a la Vall d'Ebo (1963), i J. G. M. retroba *tàve(ns)* a Altea.

En castellà *tábano* està molt documentat des del S. XIV i àdhuc XIII, i encara que no hi ha testimonis formals de l'accentuació esdrúixola *tábano* fins al *DAut.* menys n'hi ha encara de *tabáno*, i essent avui general aquella accentuació s'ha de creure que sempre ho fou, o molt dominant; *tabáno* només en una franja central d'Astúries, però *tábao* cap al límit gallec, i a les localitats alt-aragoneses que he esmentat, excepció que pot ser només aparent, com sigui que l'aragonès desplaça en general l'accent dels proparoxítons. En gallego-portuguès no sembla haver-hi altra accentuació que l'aguda sobre el diftong: car rima amb *certão* i *livão* en una cantiga d'escarnho de c. 1300 o poc més tard: «sol que viu os genetes, come boi que fer *tavão*, / sacúdiu-se e revouve-se, alçou rab' e foi sa via a Portugal»; després *tavões* (*atabões* c. 1540), que potser podria venir d'una base en *-ONEM* com el francès, o bé sortir de *TABANOS*; en fi gall. *tabáu*, *tabáus* que és resultat normal de *-ANOS*.

En occità antic i modern sembla que l'accentuació *tavàn* sigui general, en tot cas s'estén fins a l'aranès baix i central *taván*, des de Bausén a Vilamòs, si bé a Begós designa tant el borinot com el *tàvec*; *taouan* encara a Saint Gaudens (*Dupleich, Dict. Pat.*). Però hi ha *tabák* amb *k* a l'alta Vall d'Aran (Pujolo, Gessa, Bagergue), 1928-34.

Taván o *taubán*, a la meitat N. de les Landes (Millardet, *Atl. Li. Landes*, s. v. *le taon*); a l'Erau, però, se citen una sèrie de formes amb accentuació inicial (*Misc. Alcover*, 76-77) i l'explicació que en suposa Aebischer, com a corollari del desplaçament de l'accent en els NLL en *-ANUM*, propi del llgd. Sud (*Sent Africa* etc.) no convenç (car és un fenomen particular de la toponímia, potser suspec-te de tenir una explicació de tipus analògic), tanmateix és una excepció ben poc extensa, i que, per tant, resta incerta.

Finalment, el mateix a la Rètia i a Itàlia, on el territori es reparteix entre *táfano* i *taváno*, aquell en el Nord i el Centre, i aquest en el Sud: *AIS*, 478; només un *táfano* a Verona, massa isolat perquè ens hi puguem fundar gaire (i cf. un veronès *tava* estudiat per Salvioni) (*REW*). En resum, fora del cast. i cat. dominen, doncs, pertot les formes en *-ANUS*.

Però potser no fou sempre així. En tot el domini francoprovençal de França i d'Itàlia (no, però, en el de Suïssa, segons l'*ALF*), i també en una zona llengüadociana i delfinesa (extrem N. del Gard, Ardecha, Droma, i alguns punts de la Haute-Loire i Hautes-Alpes), es troba un tipus femení *tàuno*, *tàuna*, *tóna*, com a nom de la vespa, del borinot i sobretot del *FOSSARÓ* o «frelon». ¹ Doncs bé, Horning (*ZRPb.* XIV, 223) tenia almenys totes les aparences de raó en sostenir que aquestes formes només podien representar un **TABANA* germà del cast. *tábano* i del cat. *tàve(c)*; en tot cas, aquesta possibilitat és evident pel que fa als parlars d'Occ, una mica menys pel que fa al francopro-